

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Γ΄.

Ὅτε ἴσται κατὰ τοῦ ἐν θεοτόκῳ ἔθρῳτος
βουλόμενοι ἢ κατὰ παιδείαν καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οὐραίων. (Πλάτ. Θεάγος).

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

Ἐκ τοῦ τυπογραφείου Χ. Ν. Φιλαδέλφους

1884

Ε.Υ.Δ τῆς Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.γ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

καὶ προθυμότεροι δεικνύονται εἰς τὰς ξυλουργικὰς ἐργασίας· τέσσαρες μαθηταὶ τῆς ἀνωτέρας τάξεως εἰργάσθησαν ἐν μιᾷ ἐβδομάδι τραπέζιον ἀξιόλογον τοῦλάχιστον διὰ κῆπον, αἱ δὲ ὀλίγαι μαθητριά μου δεξιωτάται ἀποδεικνύονται εἰς τὸ πλέξιμον καλάθων, ἐκείνη δὲ ἡ μικρὰ Ἑλένη κοντεύει ἐκ στάξεων νὰ πλέξη κομφὸν σκιαδίου. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς κηπουρικὰς ἐργασίας ποιοῦσι θαυμασίας προσόδους, εἰ καὶ ἡ ἐποχὴ τοῦ ἔτους δὲν εἶναι εἰς τοῦτο κατ'ἀλλήλους. Προτίθεμαι νὰ κάμω μίαν μικρὰν ἐκθεσιν τῶν ἐργασιῶν τῶν μαθητῶν μου. Πολλοὶ γονεῖς μοὶ λέγουσιν ὅτι τὰ τέκνα των ἴδρυσαν ἐργαστήρια οἴκοι ἕκαστον ὡς ἔχει κλίσεως, πάντα δὲ καλλιεργοῦσι κηπάριον, ὁ δὲ μικρὸς υἱὸς τοῦ ταχυδρομικοῦ ἐπιστάτου ὠφελούμενος τὴν εὐρυχωρίαν τοῦ κήπου καὶ ἄλλας εὐκολίας, ἐσχεδίασεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τὴν Ἑλλάδα μὲ τὰ ὄρη τῆς, συσσωρεύσας λίθους, μὲ τοὺς βαθεῖς κόλπους, μὲ τὰ ἀκρωτήρια, μὲ τινὰς νήσους ἐν θαλάσῃ, ἧτις περιβρέχει τὴν Ἑλλάδα του καὶ ἦν ἐσχημάτισε, σκάψας τὰ πέριξ καὶ διοχετεύσας τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης.

Τὸν μῆνα τοῦτον εἰσέπραξα ἐκ τῶν διδάκτρων 12 δραχμὰς πλέον τοῦ παρελθόντος. Οἱ γονεῖς εὐχαρίστως πληρόνουσιν, ὅταν βλέπωσι τὴν πρόοδον τῶν τέκνων των.

ΒΑ. ΣΚΟΡΔΕΛΗΣ.

ΠΕΡΙ ΕΚΓΥΜΝΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΛΙΣΘΗΤΗΡΙΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ.

Τὸ παιδίον φέρει ἐν ἑαυτῷ ἐκ γενετῆς πάσας τὰς δυνάμεις, ἀς θέλει ἔχει βραδύτερον. Ἡ ἀνατροφή οὐδεμίαν προστίθησιν αὐτῷ, ἀλλὰ παραλαμβάνουσα τὰς δυνάμεις ταύτας ἐν καταστάσει σπερμάτων τὰς ἀναπτύσσει διὰ τῆς ἐκγυμνάσεως τούτων, ὥστε νὰ φέρωσι καλὸν ἀποτέλεσμα. Τὸ παιδίον ἄπτεται, ἀκούει, ὁρᾷ ἐκ φύ-

σεως, ἀλλ' ὁ διδάσκαλος τὸ διδάσκει νὰ ψηλαφᾷ, νὰ προσέχη καὶ ν' ἀκροᾶται.

Ἡ ἀρὴ ἐπὶ παντός μὲν τοῦ σώματος εἶναι ἐξηπλωμένη, ἰδίως δὲ ἐπὶ τῆς χειρὸς, διότι ἔνεκα τοῦ σχήματος καὶ τῆς μεγάλης εὐκινησίας αὐτῆς, δύναται νὰ προσαρμόζηται ἐπὶ τὴν μορφήν τοῦ πράγματος οὐ ἄπτεται, καὶ ν' ἀποκαλύπτῃ τῷ ἀνθρώπῳ τὴν ἔκτασιν κατὰ τρεῖς διαστάσεις καὶ τὴν μορφήν τῶν σωμάτων, τὴν ἀντίστασιν, τὴν στερεότητα, τὸ βάρος καὶ τέλος τὴν θερμοκρασίαν αὐτῶν. Τίς δ' ἀγνοεῖ ὅτι ἡ ἀσκήσις μεταπίπτει εἰς ἕξιν καὶ ὅτι ἄγει εἰς ἀποτελέσματα τεράστια ὀρθότητος καὶ ἀκριβείας περὶ τὴν διάγνωσιν τῶν διαφόρων τούτων ἰδιοτήτων; ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὸ παράδειγμα τῶν τυφλῶν, οἵτινες κατορθοῦσι ν' ἀναγινώσκωσι διὰ τῶν δακτύλων τοὺς χαρακτῆρας τῆς γραφῆς καὶ τῆς μουσικῆς. Καὶ πόσον δὲν εἶναι ὠφέλιμον ἐν τῷ βίῳ νὰ δύνηται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς ἀφῆς περὶ τῆς σκληρότητος σώματός τινος, περὶ τῆς ἀπαλότητος ὑφάσματος, καὶ τοῦ βάρους ὁποῖου δῆποτε ἀντικειμένου!

Διὰ τί παιδιὰ τινὰ συγχέουσι χρώματά τινα ἑλῶς διάφορα ἀπ' ἀλλήλων; διότι δὲν ἐδιδάχθησαν νὰ τὰ διακρίνωσι. Τῷ διδασκάλῳ λοιπὸν ἀπόκειται τὸ νὰ συστήσῃ μεθοδικὰς ἀσκήσεις, δι' ὧν οὐ μόνον τὰ διάφορα χρώματα, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐλαχίστας ἀποχρώσεις νὰ δύνανται νὰ διακρίνωσι. Τὸ αὐτὸ δὲ συμβαίνει καὶ ὡς πρὸς τὰ σχήματα. Ὑπάρχουσι παιδιὰ ἅτινα ὀρῶσιν ἐν τινι ἀντικειμένῳ μυρία πράγματα, ἅπερ ἄλλα δὲν στοχάζονται· διότι ἐκεῖνα μὲν ἐγυμνάσθησαν εἰς τὸ νὰ ἐμβλέπωσι, ταῦτα δὲ περιορίζονται εἰς τὸ νὰ θεωρῶσιν. Ὅθεν ὀπόση διαφορά βραδύτερον!

Τέλος δὲ καὶ τὸ νὰ κρίνῃ τις ἀπλῶς διὰ τοῦ βλέμματος περὶ τοῦ μεγέθους ἢ τῆς ἀποφάσεως ἀντικειμένου τινὸς εἶναι πρᾶγμα διδακτὸν καὶ χρήσιμον κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τοῦ βίου.

Ἡ ἐκγύμνασις τῆς ἀκοῆς εἶναι τι οὐχ ἤττον οὐσιῶδες ἢ ἢ τῆς ὀράσεως. Τὸ νὰ δύνηται τις νὰ διακρίνῃ τὴν φύσιν τοῦ ἤχου καὶ κρότου, τὸ σημεῖον ὅθεν ἐξέρχονται, τὴν ὕλην ἣτις παρήγαγεν αὐτούς, κτλ. δὲν εἶναι πρᾶγμα σπουδῆς ἀνάξιον. Ὁ κρότος πολλαχῶς

εἶναι προάγγελμα· ὅθεν ὁ κακῶς ἀκούων ἐσφαλμένα συμπεράσματα θέλει ἐξάγει ἐκ τῶν ἀκουομένων. Ἀπὸ κρότου μὴ ἐξηγηθέντος ὀρθῶς εὐκολώτατα ἐπιπίπτουσιν εἰς δεισιδαιμονίαν οἱ ἄνθρωποι· παραδείγματα αἱ περὶ βροντῆς δοξασίαι τῶν νηπίων καὶ τῶν ἀμαθῶν. Ποσάκις δὲ ἐν τοῖς χωρίοις ὁ κρότος ποντικοῦ τρέχοντος ἐπὶ τοῦ δαπέδου τοῦ ἀνώγειω δὲν ἐξελήφθη ὡς κρότος τῶν βημάτων φαντάσματος τινος ἢ βρυκόλακος! Τὸ μὴ δύνασθαι διακρίνειν τὴν ἀληθῆ φύσιν τῶν ἤχων καὶ τῶν κρότων ἐκθέτει πολλάκις εἰς κίνδυνον καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου! Ἡ γνωστὴ ἐν τῷ παιδαγωγικῷ κόσμῳ κυρία Παπ. Καρπαντιῆ διηγεῖται ὅτι ἐν τινι προαστείῳ τῆς πόλεως Μάνη οἰκογένειά τις παρ' ὀλίγον συνετρίβετο ὑπὸ τὰ ἐρείπια τῆς καταρρέουσας οἰκίας τῆς, ὡς μὴ δυνηθεῖσα νὰ διακρίνη τὴν φύσιν τῶν τριγμῶν οἵτινες ἠκούοντο ἀπὸ τῆς προτεταίας. Ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος κατὰ τοῦτο εἶναι πολὺ ὑποδεέστερος τοῦ ἀγρίου, ὅστις ἀντιλαμβάνεται τοῦ ἐλαχίστου κρότου καὶ διαγινώσκει αὐτὸν ἀσφαλέστατα. Διὰ τί λοιπὸν ἐκεῖνο, ὅπερ δύναται νὰ κάμη ὁ ἄγριος, ὁ πεπολιτισμένος ἄνθρωπος νὰ μὴ δύνηται;

Μὴ λησμονῶμεν δὲ ὅτι εἰ καὶ δὲν εἶναι πᾶς ἄνθρωπος προωρισμένος νὰ γείνη μουσικός, σχεδὸν πάντες γεννῶνται ἀοιδοί, διότι τὸ ἄσμα εἶναι τόσον φυσικὸν ὅσον ὁ προφορικὸς λόγος, ἡ δὲ περὶ τὸ ἄδειν ἀνικανότης προέρχεται πολὺ σπανιώτερον ἐκ τῆς ἀτελείας τῶν φωνητικῶν ὀργάνων, ἢ ἐκ τῆς μὴ καλλιεργείας τῶν ἀκουστικῶν.

Τέλος δὲ τὸ ἄδειν εἶναι ἄσκησις ὠφέλιμος εἰς τὸ στήθος· ἀπλύνει τὴν φωνήν, καὶ ἀφαιρεῖ αὐτοῦ τὴν ἕξιν τῶν τραχειῶν φωνῶν καὶ τῶν κραυγῶν· ἐθίζει δὲ εἰς τὸν ῥυθμὸν, τὸ μέτρον, τὴν ἀρμονίαν, καὶ οὐκ ὀλίγον συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλαισθησίας.

Ἡ δὲ τῆς ὁσφρήσεως καὶ ἡ τῆς γεύσεως ἄσκησις, εἰ καὶ κατὰ πρώτην ὄψιν φαίνεται ἐνδιαφέρουσα μόνον τοὺς μυρψοὺς, τοὺς μαγεῖρους οὐχ ἥττον ἐνδιαφέρει οὐκ ὀλίγον καὶ πάντα ἄνθρωπον, διότι διὰ μὲν τῆς πρώτης μαθῶν τις νὰ διακρίνη τὰς βλαβεράς καὶ νοσώδης ὀσμὰς ἀποφεύγει τὴν γειτνίασιν αὐτῶν, διὰ δὲ τῆς δευτέρας προ-

φυλάττεται ἐκ βλαβερῶν καὶ δηλητηριωδῶν τροφῶν καὶ ποτῶν. Ἐπεταὶ λοιπὸν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι αἱ πρὸς ἐκγύμνασιν τῶν αἰσθήσεων ἀσκήσεις δὲν εἶναι ἀπλοῦν παίγνιον πρὸς τέρψιν, καὶ διάλειμμα προυδαιότερων μαθημάτων, ἀλλ' ὅτι ἔχουσιν ἰδιάζουσαν χρῆσιν ὠφέλιμον ἐν πολλαῖς τοῦ βίου περιστάσεσιν. Ἡ δεξιότης καὶ ἀκρίβεια τῆς χειρὸς, ἡ ἔκτασις καὶ ἀκρίβεια τῆς ὀράσεως καὶ ἡ λεπτότης τῆς ἀκοῆς ἐπαυξάνουσι τὴν ἀξίαν τοῦ τεχνίτου· διὰ τῆς ταχύτητος καὶ τελειότητος ἦν περιποιούσιν εἰς τὴν ἐργασίαν του, ἡ δὲ γενικὴ ἀνάπτυξις αὐτῶν εἶναι αἰτία πλοῦτου καὶ εὐημερίας τῇ πατρίδι.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ γυμνασθῇ κατὰ τρόπον γενικόν, καὶ νὰ καταστῇ οὕτως εἰπεῖν κατάλληλος εἰς πᾶν ἔργον, ἀλλὰ παρὰ τὴν γενικὴν ταύτην ἀσκήσιν τῶν ὀργάνων χρειάζεται καὶ ἡ ἐφαρμογὴ αὐτῶν εἰς ἰδίον τι ἔργον, τὸ ἄλλως λεγόμενον μαθητεία εἰς τινα τέχνην.

Αἱ πρῶται βάσεις τῆς πρὸς ἐπιτήδευμά τι ἐκ γυμνάσεως, οὐσα ἀληθῆς συμπλήρωμα τῆς σωματικῆς ἀσκήσεως, ἔπρεπε νὰ δίδωνται ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ. Ἡ μαθητεία πρὸς ἐπιτήδευμά τι εἶναι δευτέρα φάσις τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἣτις πρέπει νὰ ἀνατεθῇ εἰς τεχνικὸν διδάσκαλον ἢτοι τεχνίτην. Ἄλλως δὲ ἡ σύστασις τεχνιτῶν ἐπιβάλλεται ἡμῖν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Ἡ κοινωνία ὀφείλει νὰ μεριμνᾷ ὅπως παρέχῃ τοῖς τέκνοις τῶν ἐργατικῶν τάξεων τὰ ἀγαθὰ τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, καὶ κατόπιν ὅπως τὰ βοηθήσῃ πρὸς ἀπόκτησιν τῶν μέσων τοῦ ζῆν, ἢτοι τοῦ μακθάνειν τέχνην τινὰ οὐχὶ τὴν τυχοῦσαν, ἀλλ' ἐκείνην πρὸς ἣν ἔχουσι τὴν μεγίστην κλίσιν καὶ ἐπιτηδειότητα, καὶ ἐν ἣ δύνανται νὰ εὐδοκιμήσωσι κάλλιον, πρὸς μείζονα ὠφέλειαν ἑαυτῶν τε καὶ τῆς κοινωνίας.

Ἐὰν πᾶν παιδίον γεννώμενον ἐν τῷ κόσμῳ εἶναι μαθητῆς τέχνης τινὸς ἔτι ἀγνώστου αὐτῷ, ἀπαιτούσης δὲ παρ' αὐτοῦ δεξιότητα, ἀνευ τῆς ὁποίας ἤθελεν ἐξ ἀνάγκης ἀποτύχει τοῦ προορισμοῦ του, δέον ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ν' ἀποκτήσῃ αὐτήν. Εἰς τοῦτο ἴσα ἴσα ἀποβλέπει ἡ τῶν αἰσθήσεων ἀσκήσις. Τεχνίτης τοῦ ὁποίου ἅπασαι αἱ αἰσθήσεις ἐγυμνάσθησαν, ὠξύνθησαν, κατέχει πρὸς παραγωγὴν

ικανότητα μείζονα καὶ πολυτίμον, ἐν ἐποχῇ ἀνταγωνισμοῦ οἷα ἐστὶν ἡ ἡμετέρα. Σχολεῖα δὲ τεχνῶν, σχολεῖα μαθητεύσεως θὰ ᾔσαν συμπλήρωμα λογικῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ ἀληθῶς ὠφέλιμον.

Ν. ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

ΕΠΙΣΤΟΛΙΜΑΙΑ ΔΙΑΛΕΞΙΣ (1)

περὶ τοῦ ἐθνικοῦ ὀνόματος *Βυζαντινός* ἢ *Βυζαντινός*.⁽²⁾

ΥΠΟ Ι. Ν. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΟΥ.

Εἰ τῶν ὁμολογουμένων ἐστὶν ὅτι τῶν συγγραφέων ἢ χρῆσις οὐ μόνον τὸ σημαίνον ἐκάστης φωνῆς, ἀλλὰ καὶ τὸν τύπον κυροῦ καὶ τὸν τόνον, νομίζω ὅτι πρὸς τὸ ἐρώτημα «πότερον *Βυζαντινός* λεκτέον καὶ γραπτέον ἢ *Βυζαντινός*,» μία ὑπάρχει καὶ βραχεῖα ἀποκρίσις ὅτι «οὐδέτερον.» Καὶ ἀληθῶς παρ' οὐδενὶ τῶν παλαιῶν συγγραφέων ἀρχαιοτέρων τε καὶ μεταγενεστέρων, ὅσοι τῇ Ἑλλάδι φωνῇ ἐχρήσαντο, εὔρηται, τό γε εἰς ἐμὴν γνῶσιν ἦκον, τοιοῦτον ἐθνικὸν ὄνομα. Στέφανος ὁ Βυζάντιος, ὁ μετὰ πολλῆς ἀκριβείας πάντα καταλέγων τὰ ἀπὸ τοῦ Βύζας ἀμέσως ἢ ἐμμέσως παρηγημένα οὐδεμίαν ποιεῖται μνειάν οὔτε τοῦ *Βυζαντινός* οὔτε τοῦ *Βυζαντινός*. «Τὸ ἐθνικὸν τοῦ Βύζας Βυζάντιος διὰ τοῦ *ι*, τὸ δὲ κτητικὸν διὰ διφθόγγου. Τὸ δὲ

(1) Ἐκ τῆς «Κλειούς.»